

І. М. Грабовська, С. І. Грабовський

Біологічний напрям у соціології

БІОЛОГІЧНИЙ НАПРЯМ У СОЦІОЛОГІЇ – один із найвпливовіших напрямів у соціальній науці 2-ї половини 19 ст., який зводив сутність соціальних явищ і факторів до біологічних процесів і законів, механічно перенесених на життя суспільства (закони боротьби за існування, виживання, природний добір, ідентифікація клітинної структури організму з суспільним організмом тощо). Політ. процеси та розвиток держ. інститутів Б. н. у с. аналізує з позицій біології. При обґрунтуванні Б. н. у с. наводяться праці Т. Гоббса, З. Фрейда, Р. Нібура, які пояснювали силові методи в політиці, війни, особистісні та міжнар. конфлікти вродж. спадковими інстинктами, природ. станом люд. суспільства. Відгалуженням Б. н. у с. став соц. дарвінізм, особливо популярний у 1890-і рр., згідно з яким природ. добір веде до виживання найсильніших осіб і спільнот люд. популяції за рахунок знищення слабших. Класич. соц. дарвінізм був дискредитований нацизмом, який спирався на нього у своїй ідеології.

У 2-й пол. 20 ст. Б. н. у с. активно розвивав австр. учений-зоолог, засн. т. зв. соц. етології К. Лоренц. Його кн. «Das sogenannte Böse» («Агресія», 1963) висуває концепцію «інстинкт. агресивності», притаман. як тваринам, так і людям, поширює біол. закономірності поведінки тварин на люд. суспільство. Аналізуючи поведінку деяких видів тварин, К. Лоренц стверджував, що за певних обставин у більшості з них автоматично спрацьовує механізм агресії й тоді вони нападають на представника свого виду. Ця внутр. агресія має таку ж нездоланну природу, як інстинкти розмноження, самозбереження тощо. Оскільки людина походить із тварин. світу, вона повинна мати ті ж самі інстинкти, отже, в основі поведінки людей – суто біол. мотивація. Перенесення біол. закономірностей на політ. діяльність і методи її вивчення у сучас. світі дістало назви: «біополітика», «новий соц. дарвінізм» та «соціобіологія».

Сучасні представники Б. н. у с. для обґрунтування своїх концепцій використовують політ. психологію, етнопсихологію, етологію, клін. психологію тощо. Амер. політолог Г. Кан ототожнює війни між людьми з сутичками тварин, розвиваючи ідеї К. Лоренца, створює «теорію ескалації» міжнар. конфліктів. Своєрід. «ідеалом» конфліктів для Г. Кана є бійки змії, які, за його твердженням, ніколи не завдають одна одній смертел. укусів. Послідовників цих теорій особливо багато у США. Вони наголошують на недосконалісті

люд. природи, загостренні агресивності людей у зв'язку з демогр. вибухом в Азії, Африці, Лат. Америці. В останні роки Б. н. у с. використовується деякими науковцями та політиками низки іслам. та афр. країн для обґрунтування тези про вроджену недосконалість представників євроатлантич. цивілізації, переваги «чорної людини» над «білою», іслам. цивілізації над європ. чи американською. Погляди біологізаторів зазнають гострої критики з боку представників ін. наук. течій. Зведення багатомірності люд. істор. розвитку до панування законів тварин. світу є не лише спрощенням, а й спотворенням історії розвитку людства, тоді як розуміння орган. зв'язку людини й довкілля, коеволюції людини й природи – необхідна умова комплекс. наук. вивчення реальності.

Бібліографічний опис:

Біологічний напрям у соціології / І. М. Грабовська, С. І. Грабовський // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2004. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-35313>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).